

Ragnhild N. Grødal

Eddy Waumans

Van zodra Dan Browns The Da Vinci Code een megasucces geworden was, verschenen er een heleboel romans in dezelfde trant van auteurs die hoopten ook hun graantje van de hype mee te pikken. Ook Jostein Gaarders Sofies verden bracht een aantal schrijvers op ideeën. Ragnhild N. Grødal (1958) was er één van; haar Rovdyr! (1996) gebruikt Gaarders procedé: je vertelt een verhaal maar wilt de lezer terzelfder tijd ook heel wat informatie over een bepaald onderwerp aanbieden. Zoals uit de ondertitel van het boek ("En thriller om moderne psykologi") blijkt gaat het bij Grødal niet over (de geschiedenis van de) filosofie maar over moderne psychologie; de didactische inslag blijft onmiskenbaar: ze zei zelf in een kranteninterview dat Rovdyr! "henvender seg mest til elever i den videregående skolen" – toch een wat boude bewering.

Torhild Aspelund is zeventien, speelt piano en bereidt zich voor op een optreden. Om te oefenen trekt ze naar Myren gård, een oude (uitgestrekte) villa die nu in et bezit is van de stad Kristiansand. Wat Torhild niet weet is dat ze daar voortdurend bespied wordt door een oude "gekke" psycholoog, die zichzelf een "zielenvorser" noemt:

Som sjelegransker har jeg så lenge jeg kan huske, observert og modellert mennesker. Jeg har speilet meg i alt fra gamle bestemødre til små barn. I perioder har jeg til og med studert hvordan hjernen deres opererer gjennom ulike typer inngrep. Jeg har meislet hull i hodet på enkelte utvalgte mennesker for deretter å røre rundt i hjernen deres med en kniv. Men det var for i tiden, da jeg ennå var akseptert og hadde en professortittel i psykologi som gjorde at jeg kunne skryte av min lærdom. (142) ¹

Die "sjelegransker" is nu bezig aan wat hij zijn laatste "onderzoeksproject" noemt:

*For tiden eksperimenterer jeg med en angstproblematikk og bruker først og fremst den induktive metode. Mine hovedspørsmål er:
Hva er forskjellen på generell angst og dødsangst?
Kan dette måles i ulike kroppslige og mentale reaksjoner?
Hva påvirker angst mest? Indre forestillinger eller ytre hendelser? (123) ²*

¹ Als zielenvorser heb ik zo lang ik me kan herinneren mensen geobserveerd en gemodelleerd. Ik heb mezelf aan iedereen gespiegeld, van oude oma's tot kleine kinderen. Bij tijd en wijle heb ik zelfs bestudeerd hoe hun hersenen tijdens verschillende soorten ingrepen functioneren. Ik heb gaten in het hoofd van enkele uitverkorenen geboord, om daarna met een mes in hun hersenen rond te porren. Maar dat was vroeger, toen ik nog aanzien genoot en een professorstitel in de psychologie bezat, waardoor ik met mijn kennis kon pochen. (142) (vertaling Paula Stevens)

² Momenteel experimenteer ik met angstproblematiek en gebruik ik vooral de inductieve methode.

Mijn belangrijkste vragen zijn:

Wat is het verschil tussen gewone angst en doodsangst?

Kun je dit meten aan verschillende lichamelijke en mentale reacties?

Wat heeft de grootste invloed op de angst? Innerlijke beelden of gebeurtenissen van buitenaf? (123) (vertaling Paula Stevens)

Die "inductieve methode" bestaat erin om Torhild met steeds angstaanjagender voorvallen te confronteren, die uiteindelijk zullen culminereren in de moord op Torhilds beste vriendin Lisa.

Daarnaast geeft de "psycholoog" de lezer (in hoofdstukken met een ander lettertype) een overzicht van tendenzen en strekkingen in de moderne psychologie. Vooraan in het boek gaat het dan o.a. over Freud; naar het einde toe komen ondermeer Maslow en Rogers aan de beurt.

De hamvraag is natuurlijk: "werkt" het procédé? Mja... Het thrillergedeelte valt voor de liefhebber van het genre nogal magertjes uit. Wanneer het roofdier uit de titel ten slotte ontmaskerd wordt, maakt de ontknoping een nogal vergezochte indruk. Bovendien wordt het tempo van het verhaal sterk afgezwakt omdat er ook hier nog stevig over psychologie doorgeboemd wordt. Een voorbeeld:

- Hvor blir det av de objektive sannhetene i det humanistiske psykologiske eventyret, Torhild? Hvor blir det av det onde? Straff og skyld, hvorfor snakker de ikke om det?

- Aner ikke!

- Men nå er ikke dette egostyret et spesielt kjennetegn ved den humanistiske psykologi. Nei, det er karakteristisk for selve vitenskapen om mennesket. Helt fra starten av har psykologien med sitt menneskebilde, sine teorier og sine terapimetoder betonnet den enkeltes rett til selvrealisering, personlig framgang og lykke. I alle disse teoriene står jegets behov i sentrum: forholdet til andre mennesker og den sosiale bakgrunnen er neglisjert. (241) ³

Je kan je terecht afvragen: vormen dit soort passages met deze terminologie een "normaal" onderdeel van een gesprek tussen een 17- en een 23-jarige?

De hoofdstukken over psychologie zijn best interessant (voor wie in het onderwerp geïnteresseerd is natuurlijk), maar hier vallen dan weer een aantal verteltechnische onwaarschijnlijkheden op. Zo zou onze psycholoog al voor 1912 gesprekken met C.G. Jung gevoerd hebben, terwijl het verhaal duidelijk na 1990 gesitueerd is (mobiele telefoons zijn al in zwang): de moordende psycholoog moet dan toch al wel stok-stokoud zijn. Voorts geeft "het roofdier" ook een aantal zelf in Myren gård opgenomen gesprekken weer, maar onthult daarbij ook de gedachten van de sprekers weer. Of moeten we als lezer aannemen dat dit alles alleen maar moet onderstrepen dat we met een onbetrouwbare niet-goed-snik zijnde verteller te maken hebben?

³ "Waar blijven de objectieve waarheden in het humanistisch-psychologische sprookje, Torhild? Waar blijft het kwaad? Straf en schuld, waarom hebben ze het daar niet over?"

"Geen idee!"

"Nou is dat ego-gedoe geen specifiek kenmerk van de humanistische psychologie. Nee, het is karakteristiek voor de hele menswetenschap. Vanaf het begin heeft de psychologie met zijn mensbeeld, zijn theorieën en zijn therapie methoden de nadruk gelegd op het recht van ieder individu zichzelf te verwerkelijken, op persoonlijke groei en geluk. Bij al die theorieën staat de behoefte van het ik centraal; de relatie tot andere mensen en de sociale achtergronden zijn verwaarloosd." (248) (vertaling Paula Stevens)

Ragnhild N. Grødal, Rovdyr!, Oslo (Cappelen),1996, ISBN 978-82-02-16277-7

Ragnhild N. Grødal, Roofdier, vertaald door Paula Stevens, Amsterdam (Prometheus),
1997, ISBN 978-90-5333-570-3